

Уон икки ый.

С.Маршак.

(орто, улахан белех оБолоругар аннаалаах Саца дьыллаа5ы утренник).

Оруолларга оонньоотулар - орто уонна улахан белех иитиллээччилэрэ.

Маачаха – Ирина Васильевна Портнягина (иитээччи кемлельееччутэ)

Маачаха кыына – Бурцева Аэлита (5 с.)

Иитэр кыына – Гоголева Күннэй (5 с.)

Принцесса – Макарова Сайаана (4 с.)

Профессор – Крылов Андрей (5 с.)

Глашатаи – Кириллов Рустам (5 с.)

Свиты – Захаров Юлиан (4 с.),

- Заболоцкий Богдан (4 с.)

12 ыйдар:

Тохсунньу – Третьяков Айтал (5 с.)

Олунньу – Федоров Борис (5 с.)

Муус устар – Назаров Ганя (5с.)

Ыам ыйа – Тарская Күннэйэ (5 с.)

Бэс ыйа – Лыткина Айыллаана (4 с.)

От ыйа - Тимофеева Саргы (5 с.)

Атырдьах ыйа – Рощина Сара (4 с.)

Балабан ыйа – Кривых Надя (5 с.)

Алтынньы – Троев Алеша (4 с.)

Сэтинньи – Копырин Егор (4 с.)

Ахсынньы – Березкин Владик (5 с.)

Хаардар – Черкашина Амелия (3 с.), Федорова Санаайа (4 с.), Тарская Ксения (4 с.), Корякина Аюрина (4 с.), Бурцева Настя (4 с.)

Остуоруйаны туруордулар.

Иитээччилэр:

- Берёзкина Лена Викторовна
- Портнягина Нюргуяна Алексеевна
- Черкашина Акулина Николаевна.

Музыканын киэргэттэ – Анастасия Кириллова – музыкальнай салайааччы

Уцкуулэри туруорда – Анастасия Кириллова – хореограф.

Остуоруйаны урууьйдаан киэргэттэ:

- Егорова Туяра Михайловна – эбии уерэхтээьин педагога.

Антуражтары оцордулар:

- Портнягина Ирина Васильевна – иитээччи кемелельееччутэ
- Протопопова Алёна Ивановна – иитээччи кемелельееччутэ
- Сивцева Арина Ивановна – иитээччи кемелельееччутэ.

Сценарийы суруйдулар:

- Черкашина Сардаана Михайловна - Киин библиотека библиотекара.
- Черкашина Акулина Николаевна – иитээччи.

Оонньуур сыаналара: Дьыбарыаска. Маачаха дьиэтигэр. Кыһынны тыаба.

1 сцена. Дыбарыас иьэ.

Сажаланыыта (музыка тыаһыыр)

Вед (сыана кэннигэр санарар): Былыыр-былыр түн тыаба кутаа тула мустубуттар дьыл уон икки ыйа. Бу дьиктини таба көрбүт тулаайах кыысчаан туһунан остуоруйабытын керергутугэр ыцырабыт.

Дыбарыас. Профессор киирэн уцкуулуур.

Принцесса харыйа кэнниттэн тахсан кэлэр..

Принцесса: Профессор, ханна бааргытыи?

Профессор: манна баарбын, принцесса. Үөрэнэр кэммит кэллэ, сажалыаххыйын

Принцесса: Оо, айа да айа күн аайы биир: ҮӨРЭХ, ҮӨРЭХ, ҮӨРЭХ!

Профессор: Ытыктабыллаах принцесса, өскөтүн эн - Королева буолуоххун бажарар буоллаххына, үөрэниэхтээххин.

Принцесса: Айка, мин үөрэнэртэн сылайдым!!! Эн наар үөрэтэри эрэ билэбин.

Профессор: Чэ, кыыһырыма, саатар биир сорудабы оноруох

Принцесса: Чэ, буоллун даҕаны...

Профессор: Күн күлүмүрдүүр от үүнэр,

Хараначчы сааны кытта биһиэхэ көтөн кэлэр.

Принцесса: Наһаа уһун хоһоон диии... уонна билигин саас буолбатах -сага дьыл ээ. Айка үөрэппэппин, бэйэн үөрэт.

Профессор: Принцесса, бу хоһоону нойосуус үөрэтиэхтээхпит...

Принцесса: (ручканы ылан бырабан кэбиһэр) Үөрэппэппин хайабаппын! Тугу үөрэтэрбин үөрэппэппин бэйэм билэбин. Мин принцессабын - оҕо буолбатахпын. (түннүк диэки көрөр) Уу таһырдыа тыал,буурба бөбөтө. сөбүлээбэппин. Саас буолуон бажарабын. Саас кэллин, саас кэллин (ытыһын таһына, таһына ыстангалыыр)

Профессор: Хайдах буолабын, ытыктабыллаах принцесса, саас кыһын бүттэбинэ буолар ди. Дьыл кэмнэрин үөрэппиппит дии.

Принцесса: Эн куруук сымыйанан өйдөөбүмсүйэбин! Мин принцессабын, барыта мин этэrim курдук буолуохтаах. Кыһын бардын, саас кэллин! Мин ньургунун сибэккилэри көрүөхпүн бажарабын.

Профессор: Ытыктабыллаах принцесса, саас буоллабына сага дьылбыт быраанынныга буолбат дуо?

Принцесса: Миэхэ ньургунун аҕала иликтэринэ ханнык да сага дьыл буолбат.

Профессор: Принцесса, ньургунун ыам ыйыгар үүнэр дии

Принцесса: Хаһан да үүннүн! Миэхэ билигин наада! Булан аҕалын! Министр, сибилигин уураахта таһаар!

Глашатайдар киирэллэр. Уцкуу.

Глашатай: Ыраахтаабы ыйааба: Ким сага дьыл түүн дыбарыаска ньургунун аҕалбыкка улахан бэлэх бэриллэр.

2 сцена. Маачаха дьийэтэ.

Маачаха дьийэтигэр ыксаан абай киирэн кэлэр.

Маачаха кыыһа оонньуу олорор.

Маачаха: ньиээ оҕом барахсан оонньуу олорор эбит дии, эчүкүчүоок (сыллаан ылар) Били кыыс ханна барда?

Маачаха кыыһа: ээ, билбэппин...

Маачаха: Сычыа, миэхэ наһаа үчүгэй солуннаахпын. Ыраахтааҕы кыыһыгар корзинаҕа толору ньургунун хомуйан аҕалбыкка улахан бэлэх биэрэллэ үһү!

Маачаха кыыһа: Ньургунун даа... толору даа...ээ, айка...(түгүннэри хайыһан кэбинэр). Били, сүрэҕэ суох кыыһы ыт.

Маачаха: иии, оҕобун бачча тымныыга тыаҕа ыппаппыын, кэбиис, чыычаахпын аны бөрөлөр сиэн кэбиньихтэрэ (корзинаны көрдүүр)

Кэпсээнньит: *Бу бириэмэҕэ Иитиэх кыыс таһырдьаттан мас көтөҕөн киирэр.*

Маачаха: ханна сырыттын?? Биһи эйигин маарынгаттан күүтэбит ди!!!

Иитиэх кыыс: (умса көрөн туран) мас хомуйа сылдыбытым.

Маачаха кыыһа: (элэктээбитти)билигин эн тыаҕа ньургунун хомуйа барабыыын...

Кыыс: Ньургунун да?? Кыһын ньургунун үүммэт ээ

Маачаха: Тоҕо мөккүһэ турабын! Кыһын ньургунун үүммэт дии ди! Корзинаны ыл уонна тыаҕа бар! Ньургунуна суох кэлэн көрөөр эрэ, дьэ!!!

Кэпсээнньит: *Кыыс ытыы-ытыы, илбиркэй былаатын баанан, корзинаны ылан баран тахсан барар.*

Маачаха: ити кыыс ньургунун булан аҕаллабына, дьэ биһи байабыт.

3 сцена. Хаардаах кыыыццы тыа. Тыал, буурҕа тыаһа.

Кэпсээнньит: *Тыал хаарынан хараһын саба ыһар, былаатын эһитэ охсуолуур. Хомурахха батары туһэ-туһэ нэһиилэ хаамар. Ойуурга тийэн кэллэ. Мастар лабааларыгар ыйанан хаалбыт сулус курдук, ойуур быһыыгар ыраах эмискэ уот кылам гынна. Кыыс хаамыытын тургэтэтэн, кыра хонууга киирдэ уонна соһуйан туран хаалла. Кыыс кинилэри керен аахпытта кутаа уот тула уон икки ыйдар тураллара.*

Олунньу: Ким ити бачча тымныыга соботоҕон тыа устун хаама сылдьар? Таҕыс сырдыкка, көһүн биһиэхэ.

Кыыс: Дорооболорун! Эһи кутааҕытыгар иттиэххэ сеп дуо? Олуһун диэн тоннум. Эһи дьыл уон икки ыйдарабыт дуо?

Тохсунньу: Сөпкө этэбин, биһи дьыл уон икки ыйдарабыт. Мин тохсунньубун.

Кыыыццы ыйдар уцкуулэрэ. Сэтинньи, ахсынньы, тохсунньу, олунньу.

Хоһоонноро

Сэтинньи: Хаар, хаһыҥ, тымныы

(Егор) Саҕаланар бу ыйтан,

Туох барыта иһийэр

Кыһынныга бэлэмнэнэн.

Күһүннү бүтэник ый – сэтинньи буолабын.

Ахсынньы: Аам – даам тымныылаах

(Владик) Кыһынны ыйбыт саҕаланна.
Тумана, дьыбара сүрдэннэ
Тымныытынан хаарыйан
Иэдэстэрбит тонолор.

Мин бастакы кыһынны ый – ахсынны буолабын.

Тохсунньу: (Айтал) Тымныы мас лабааларын тоһутан
Түүнүн буурҕа ытыллар,
Онтон куттанан мастар
Манан сабынньахтарын кэтэллэр

Хаардаах, тыаллаах, тымныы кыһын саҕаланыытын ыйынан биллэбин.

Олунньу ый: (Борис) Мин тымныы кыһын
Быраата буолабын
Тибиини, буурҕаны ытыйан
Суолу, сырыыны мэнэйдиибин.

Олунньу ый кыһын саамай тымныы ыйынан буолабын.

Сааскы ыйдар үнкүүлүүлэр. Хобьон.

Кулун тутар ый: Күн күүскэ да күүскэ тыгар
(Тимур) Хаар кылбачыйан күннэ үөрэр
Бу сып – сырдык, ып – ыраас
Сырдыгынан сыдьаайар кулун тутар ый

Мин бастакы сааскы ыйбын, күнү чабылыччы сырдатар, хаары кылабаччыта оонньотор.

Муус устар ый: Хаар уулар күн сылааһыттан
(Ганя) Күммүт уһаан

Айылҕа кэрэтик уһуктар,
Таммах таммалыыр дьикти тыаһыттан

Мин иккис сааскы ыйбын сүүрүктэри сүүрдэбин, ньургунуну тылыннарабын.

Ыам ыйа: Сандаал сааны атаарсыһар,
(Күннээйэ) Мутукча дыргыһа тыллан
Сайынныын көрсүһэр
Күүтүүлээх кэмэ – ыам ыйа

Мин ыам ыйа - бүтэник сааскы ыйбын, сайыны көрсөбүн, айылҕаны уһугуннарабын.

Сайынны ыйдар үнкүүлүүлэр. Хобьон.

Бэс ыйа: Сибэккилээх хонууга
(Айыллаана) Ойуоккалы оонньуубун
Тулам өттүм күп- күөх,
Аттыбар лыахтар көтөллөр
Сайын эргиллибититтэн
Тулабыт барыта киэркэйэр

Бэс ыйа – сайын саҕаланар ыйынан биллэбин.

От ыйа: Куйаас сатыылаан
(Саргы) От-мас чэлгийэ үүнэр,
Оттон тыаларга дьэдьэн кытара буһан
Оҕо-дьону ынырар, умсугутар.

Мин самаан сайын саамай итии ыйа – от ыйа буолабын.

Күһүңнү ыйдар үнкүүлэрэ. Хобьон.

Атырдыах ыйа: Сайынны бүтэник күннэри баттана

(Сара) Обуруот аһын, үүнүүнү

Тэллэйи, отону

Дэлэйдик хомуйабыт.

Сайынны күммүт кылгаан

Ардахтаах, силбик күннэр тураннар

Күһүн иһэр тыына биллэр.

Мин бүтэник сайынны ый – атырдыах ыйа буолабын

Балаҕан ыйа: Балаҕан ыйыгар от – хомуур түмүктэнэр

(Надя) Хаппыыста, помидор эмиэ хомуллар

Кыһыны көрсөр

Түбүктээх кэмнэр үүнэллэр

Мин күһүңнү ый – балаҕан ыйа буолабын.

Алтынны: Кыһын кэлэрэ чугаһаан

(Алеша) Чыычаахтар собуруу көтөллөр,

Кыһыл көмүс сэбирдэхтэр

Сиргэ тэлээриһэ түһэллэр.

Мин күһүңнү ый – иккис ыйа – алтынны буолабын.

Тохсунньу: Тонмутун буолуо кыысчаан, кэл, иттэ түс, бэттэх олор.

Ахсынны: Мин бу кыысчааны тыаҕа элбэхтэ көрөбүн ээ.

Муус устар: Тыый, бачча тымныыга тугу гынабын?

Кыыс: Миигин маачаха –ийэм ньургуһун көрдөтө ыппыта. Ньургуһуна суох дьиэбэр төннүмэ диэбитэ – диэт кыыс ытаан барар.

Тохсунньу: Дьэ, эрэ бырааттарыам көмөлөнүөбүн! (Торуоскатын сааскы ыйга биэрэр).

Кэпсээнныт: *Бу кэмнэ муус устар ый торуосканан хаары таарыйбытыгар, эмискэ тула еттүгэр уу таммалыыр, устар, халдьыгырыыр. Сир дойду кестубэт гына ньургуһуннарынан буруллубут. Кыыс ньургуһуннары көрөн үөрэн хомуйбутунан барар.*

Кыыс: Баһыбаларын, барыгытыгар! Миигин өлүүттэн быһаатыгыт.

Муус устар: Үтүө санаа хаһан баҕар үтүөнэн эргиллэр. Чэ, билигин дьиэлээ

Тохсунньу: Билигин төттөрү кыһыммытыгар төннөбүт. (Торуосканан сири үстэ тоцсуйар).

Хаардар үнкүүлэрэ. Кыһын туьунан хобьоннорун аа5аллар.

3 сцена. Маачаха дьиэтэ.

Кэпсээнныт: Кыыс уеруутуттэн ата5а сири билбэккэ, дьиэтин ааныгар суурэн кэллэ. Аанын тоцсуйда.

Маачаха кыыһа: Уой, ким эрэ ааны тонсуйар (ийэтин кэннигэр саһар)

Маачаха : Дьэ, туюх баарый? Бэлиэр дьиэбэр тенуннуц дүү? Ньургуһуннарын ханналарый?

Кэпсээнныт: Кыыс киирэн кэлэр, корзиналаах ньургуһуну маачахатын уонна кини кыһынын иннигэр ууран кэбиһэр.

Кыыс: олуһун диэн сылайдым, тоннум. Иттэ түһүүм (оһох иннигэр баран олорор)

Маачаха кыыһа: Ийээ, көрүүй, ньургуннар дии... тыыннаахтар... дьингээх ньургуннар(ньургуннары тыытан көрөр).

Маачаха: Бу хантан эн ыллыц?!

Кэпсээнньит: Хайдах туох буолбутун кыысчаан барытын кэпсээн биэрдэ.

Маачаха: Чэ, кэл, бардыбыт дыбарыаска, наҕараадабытын ыла!!!

4 сцена. Дыбарыас.

Тронна Принцесса олорор. Атаһынан тэбиэлэнэр.

Профессор: Ытыктабыллаах принцесса, кэлэн иһэр Саҥа дьылынан!

Принцесса: (кыыһылар, илиитигэр тутан олорор кинигэтин быраһан кэбиһэр)
- Оо дьэээ, хайдах өйдөөбөккүтүй!!! Ньургунна суох ханнык да Саҥа дьыл буолбат!

Ааны тонсуйаллар, Профессор ааны арыһар.

Маачаха кыыһынаан киирэн кэлэллэр. Тоцхоннуулар.

Маачаха: Ыраахтааһы ыйааһынан Ньургун сибэккилэри булан аһаллыбыт
(Корзиналаах сибэккини ууналлар).

Профессор: Хайдах хайдаһый??? хараһым иирэр дуу... Кыһыннары тыыннаах ньургун сибэккилэр (хараһын хастар).

Принцесса: Эппитим дии, профессор, мин – принцессабын , мин эппитим барыта туолар диэн. Эн буоллаһына итэһэйбэтэһин.

(ньургуннары ылар)Иэхэйбиин, Саҥа дьылга ньургун сибэккилэри көрөр дьоллоох да Принцессабын.

Принцесса үнкүүлүүр.

Принцесса: Уураах таһаарабын: Саҥа дьыл буолар! Бука барыгытын быраһынньыкка ынырабын! Үнкүүлүөххэ, ыллыахха, Саҥа дьылы көрсүөххэ!

Кэпсээнньит: Дьэ, онтон ыла кыыс дьэтин таһыгар ким да кербетех дьиктилээх үчүгэй сад баар эбитэ ууу диэн кэпсииллэр. Ол дьылээх хотуцца уон икки ый бары сэргэ кэлэн ыалдьыттыыллар ууу, - диэн дьон номох оцостоллор. Ким билэр , баһар, кырдык оннук буолуо.

